

- En ære å bli arrestert av tyskerne

104882

— Jeg tok det nesten som en ære å bli arrestert av tyskerne under krigen og internert i fengsel sammen med så mange flotte norske karer!

ROLF L. LARSEN
ROLF ØHMAN (foto)

Professor Johs. Andenæs (81 år) hutrer litt i vinterkulden utenfor Universitetets Aula. Sammen med ham står fysiker Johan Baarli (72 år). For begge to ble senhøsten og vinteren for 50 år siden en opplevelse de ikke glemmer.

Da ble de arrestert av tyskerne. Andenæs var internert i fengsel og leirer i Norge. Baarli var både i leirer her i landet og i Tyskland.

— Humøret tok ikke tyskerne fra oss, selv om de ofte forsøkte så godt de kunne, sier Baarli. Og de to staute karene unner seg et godt smil.

50 års minne

I dag, tirsdag, er det 50 år siden massearrestasjonen ved Universitetet i Oslo skjedde. 1200 studenter og 30 lærere på lesesaler, auditorier og i Oslos gater ble tatt av det tyske sikkerhetspolitiet og hær-avdelinger 30. november 1943. Dagen skal minnes med arrangementer ved Universitetet både tirsdag og onsdag.

Over halvparten av de arresterte — i alt 650 — ble sendt til «omskoleringsleire» med sikte på å mobilisere dem til tysk krigsinnsats i en eller annen form. Denne planen lyktes ikke, og studentene gikk inn i skaren av de hundretusener politiske fanger i konsentrasjonsleirene. Der ble mange av dem holdt til krigens slutt. 17 av dem døde i fangenskapet.

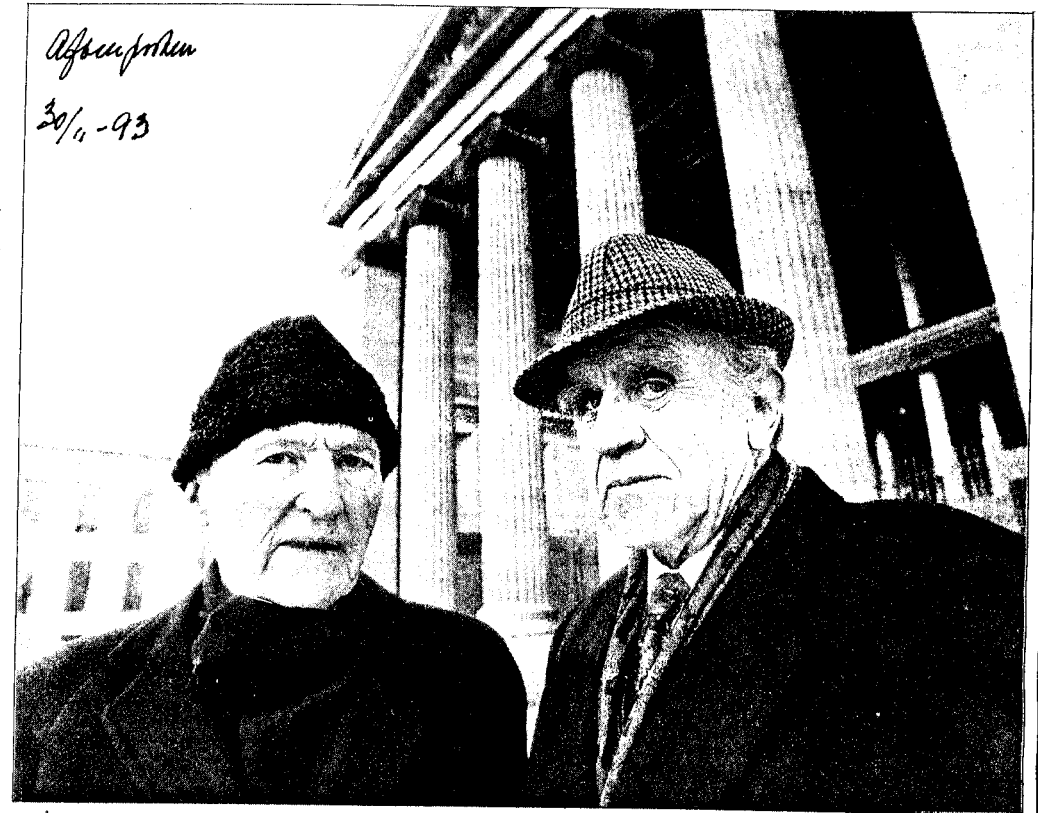
Samholdet

— Selv om det var en rekke forferdelige opplevelser i noen av fangeleirene i Tyskland, er det først og fremst det fantastiske samholdet og kameratskapet nordmennene imellom jeg vil huske. Nå skal det bli hyggelig å treffe mange av kameratene fra krigens dager igjen, sier Johan Baarli.

— Vi gleder oss som barn til å se hverandre igjen. 240 av oss skal møtes, og da kommer vi nok til å bla i minnens bok alle sammen, sier Johan Baarli, som er med i arrangementskomiteen. 50 års dagen skal blant annet markeres med flere arrangementer på Universitetet og med en middag på Hotell Grand onsdag.

Vår fremragende jus-ekspert, professor Johs. Andenæs, var med i gruppen av ti universitetslærere og 64 studenter som ble arrestert allerede 15. oktober 1943. Andenæs tok sin doktoravhandling som 29-åring, og han var en av de yngste vitenskapsmennene ved Universitetet den gang. —Klokken 04.30 kom tyskerne og arresterte meg hjemme. Jeg bodde på Bekkestua den gang.

Først ble vi sendt til Bredtveit fengsel og senere til Berg interneringsleir i

50 ÅR ETTER: Johs. Andenæs og Johan Baarli utveksler minner fra tiden de var i fangenskap under krigen.

TYSK AKSJON: Tysk politi og militæravdelinger omringer Universitetet og begynner sin jakt på de norske studentene den mørke novemberdagen for 50 år siden. Gestapos biler ses bl.a. på Universitetsplassen. Flere av deres folk opptrådte i sivilt antrekk. Dette bildet havnet ad forskjellige omveier i London, og i bildeeksten som hører til fra den gang, heter det at det ble utvist stor brutalitet mot de mennesker som tilfeldigvis befant seg innenfor det avsperrede område.

Foto: NTB

Vestfold. Jeg fikk aldri vite hvorfor jeg ble arrestert. Men da jeg kom sammen med kjente karer som blant annet Ragnar Frisch, professor i sosialøkonomi, Odd Hassel, professor i kjemi, og Elliv Skard, professor i filologi, tok jeg det rolig. Det var nesten som en ære å bli arrestert sammen med slike hedersmenn. De var velkjente professorer og vitenskapsmenn den gang. At jeg som ung vitenskapsmann skulle havne sammen med dem, synes jeg den gang var en spesiell «begivenhet».

— Jeg er nå den eneste gjenlevende fra denne kretsen ved Universitetet som ble arrestert under krigen, og jeg vil selvsagt være med å minnes det som hendte for 50 år siden, sier han.

Etter oppholdet på Bredtveit og Berg, ble Andenæs

plassert i arbeidsleir på Førnebu. Julaften 1944 slapp han ut igjen, og han begynte da å skrive bok om statsforfatningen i Norge. Boken ble utgitt høsten 1945, og den ble svært godt mottatt. —Boken er hittil solgt i syv utgaver, sier den berømte jus-professoren. Johs. Andenæs ble vår første nyutnevnte professor i rettsvitenskap etter frigjøringen, bare 32 år gammel.

Arrestert på gaten

Johan Baarli var 22 år høsten 1943. Eldsvoll-gutten studerte realfag ved Universitetet i Oslo. —Jeg ble arrestert i Lille Grensen. Alle som gikk i gatene i sentrum ble bedt om å vise legitimasjon. Studenter som ble stoppet, ble arrestert. De ble bragt til Universitetet, hvor de måtte høre på Gestapo-general Wil-

helm Redtess. Han holdt en tordentale, hvor han blant annet fortalte studentene at vi ikke hadde ikke forstått det tyske folks «nye lære». Vi skulle derfor sendes til Tyskland for å omskoleres.

Senere samme dag ble vi kjørt med lastebiler til Vestbanen, og herfra ble vi fraktet til en forlegning i Stavern.

I begynnelsen av desember ble ca. 300 av de 1200 studentene og 30 lærerne sendt til Tyskland. Baarli var med i denne første gruppen. Han var plassert i mange leirer i Tyskland og havnet til slutt i den beryktede leiren i Buchenwald.

Forsøkt å fortrenge

— Det var helt forferdelige forhold her. De tyske fangevokterne her var et skrekkelig eksempel på å bryte ned mennesker. De

hadde ingen respekt for menneskeverdet. Det var i denne leiren et eget laboratorium hvor tyskerne drev forsøk med mennesker. Ingen av fangene som ble sendt til dette «laboratoriet» kom levende ut igjen, sier Baarli. Tusener i Buchenwald omkom også av sykdommer eller ren utmattelse.

20. april i 1945 gikk turen nordover mot Norge igjen, med de hvite bussene gjennom Danmark og til Sverige. Her var de til slutt avge. Her var de igjen tilbake i et fritt Norge.

— Jeg har i flere år forsøkt å fortrenge mange av opplevelsene fra krigens dager. Men den siste tiden har jeg tatt frem noen av notatene mine. Jeg har holdt noen foredrag om det jeg opplevde i Tyskland for studenter på Universitetet på Blindern, sier Baarli.

72-åringen er pensjonert, men utfører fortsatt endel arbeider ved Fysisk Institutt. Etter krigen tok Johan Baarli doktorgrad i medisinsk fysikk og var senere blant annet leder for Statens institutt for strålehygiene, og var i 20 år knyttet til kjerneforskningsentret CERN i Geneve.

På ski

Johs. Andenæs og Johan Baarli rusler ned Karl Johans gate i Oslo i det vakre vinter været. —Se hvor nydelig sneen ligger, smiler jus-professoren til fysikergruppen. Han var plassert i mange leirer i Tyskland og havnet til slutt i den beryktede leiren i Buchenwald.

Se også kronikk side 15